

Datum : 4 juni 2020

Aan : Water Natuurlijk

Van : College van dijkgraaf en hoogheemraden

Betreft : Beantwoording schriftelijke vragen Water Natuurlijk over neerslagtekort en beleidstafel droogte

CC : Overige leden algemeen bestuur

Inleiding

Het jaar 2020 lijkt het derde jaar op rij te worden met een enorm neerslagtekort. Velen maken zich zorgen over de effecten hiervan op de natuur en biodiversiteit in het algemeen. Er zijn ook zorgen over de effecten op de verzilting van de grond, de voorraad zoetwater voor bewoners en ondernemers. Diverse ministeries, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven hebben zich eerder verenigd in de Beleidstafel Droogte. In het eindrapport van december 2019 van de Beleidstafel Droogte* werden aanbevelingen gedaan voor overheden hoe hiermee om te gaan, waaronder:

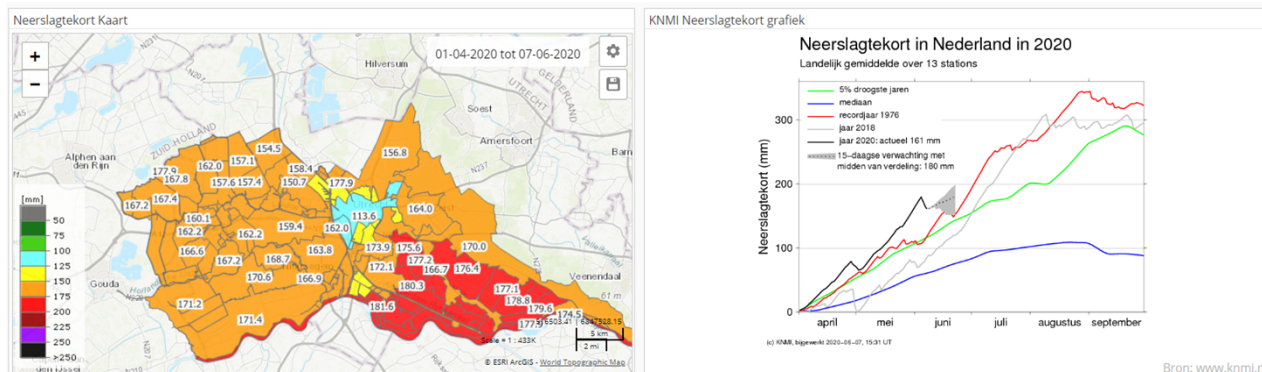
“Het uniformeren, ontsluiten en uitwisselen van data en informatie tussen waterbeheerders, watergebruikers en kennisinstellingen is een ‘must’ voor effectief waterbeleid en -beheer. Het is een noodzakelijke voorwaarde voor het begrijpen van het watersysteem als het gaat om transparantie en monitoring, analyses en beleid en beheer.”

Het bovenstaande leidt bij Water Natuurlijk tot de volgende vragen:

Vraag 1 Wat is de actuele stand van zaken van het neerslagtekort en die van 2018 en 2019 in het HDSR beheergebied?

Antwoord:

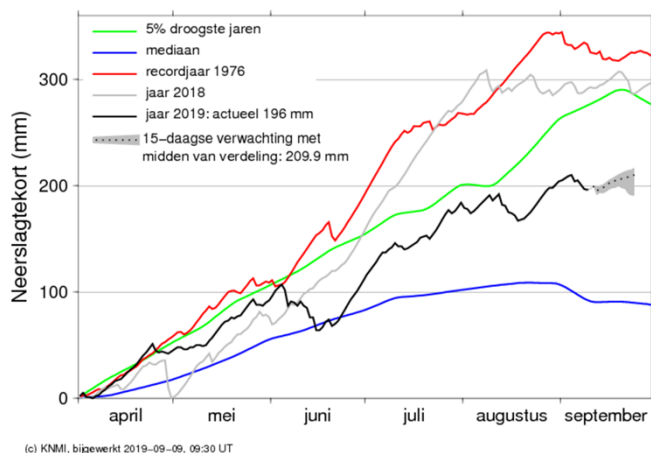
Op 7 juni 2020 is het neerslagtekort landelijk gemiddeld opgelopen tot 161 mm (bron: KNMI; zie ook figuur 1, rechtergrafiek). In de grafiek is 2020 met zwart aangegeven en 2018 in licht grijs. De verwachting is dat het neerslagtekort de komende twee weken minder sterk toeneemt dan de afgelopen weken. Het verloop van het neerslagtekort in 2019 is te zien in figuur 2. Het neerslagtekort bij HDSR is in lijn met het landelijk gemiddelde (zie figuur 1, linkerkaart).

Figuur 1: Het HDSR neerslagtekort per afvoergebied (links) en het landelijk gemiddelde neerslagtekort in 2020 (rechts). Beiden van 7 juni 2020.

Neerslagtekort in Nederland in 2019

Landelijk gemiddelde over 13 stations

Figuur 2: Het landelijk gemiddelde neerslagtekort in 2019.

Vraag 2 Deelt u deze informatie met andere overheden in het HDSR beheergebied? Zo ja, met wie en hoe? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

De informatie over het neerslagtekort wordt openbaar beschikbaar gesteld door het KNMI en is voor iedereen beschikbaar. De HDSR-specifieke informatie is beschikbaar via het open-data portaal. Via het netwerk van Slim Water Management (SWM) wordt de HDSR informatie gedeeld met andere waterbeheerders (waterschappen en Rijkswaterstaat). Verder werkt HDSR in tal van externe samenwerkingsverbanden samen om te komen tot lands-dekkende informatie over droogte (en ook wateroverlast overigens). De initiatieven waar wij, naast Slim Watermanagement, bij betrokken zijn (Weer Informatie Waterbeheer, SATDATA en OWASIS*) maken allemaal gebruik van open data principes en worden breed gecommuniceerd (o.a. via nieuwsbrieven, mailgroepen) met onze nhl (Nederlands Hydrologisch Instrumentarium) partners, binnen en buiten ons beheergebied. Genoemde informatie wordt ook intern (voor de HDSR gebruikers) ontsloten via het HDSR Beslissingsondersteunende systeem VIDENTE.

*: <https://www.hdsr.nl/@110548/owasis-droge-zomer/>

Vraag 3 Hoe en wanneer bespreekt u de gevolgen van het neerslagtekort met het rijk, de provincie en de gemeenten in het HDSR beheergebied?

Antwoord:

In het Regionaal Droogte overleg (RDO) wordt met waterpartners de droogte besproken. In het RDO zijn de provincie, Rijkswaterstaat, waterschappen en de drinkwatersector vertegenwoordigd. HDSR neemt deel aan het RDO-West-Midden.

De informatie vanuit de verschillende RDO-regio's komt samen in de Landelijk Coördinatiecommissie Waterverschikking (LCW). Het LCW is inmiddels opgeschaald naar niveau 1: 'dreigende watertekorten'. Voordat het RDO en/of het LCW samen komt, heeft HDSR al contact met de andere waterbeheerders in de regio via het netwerk van Slim Water Management (SWM). Deze samenwerking komt voort uit het Deltaprogramma Zoetwater. De verschillende waterbeheerders hebben door SWM inzicht en kennis van elkaars watersystemen en werken samen. Niet alleen tijdens droge situaties, maar ook tijdens wateroverlast.

Tevens levert HDSR operationeel vlakdekkende neerslaginformatie door naar (een groot gedeelte van) de gemeenten in het HDSR beheergebied.

Vraag 4 Worden in deze overleggen ook gecoördineerde maatregelen genomen? Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Het is nadrukkelijk de bedoeling van het RDO en het LCW om gecoördineerde maatregelen te treffen. Op dit moment (4 juni 2020) is op verzoek van de buurwaterschappen de 'KWA-light' (KWA = Klimaatbestendige Water Aanvoer) aan gezet. Hiermee wordt een beperkte hoeveelheid water (1-5 m³/s) naar West-Nederland doorgevoerd. Dit valt onder de normale beheerinspanning van HDSR. Deze maatregel is ook vastgelegd in de SWM redeneerlijnen. Er hoeven geen extra maatregelen te worden genomen, er ontstaat geen overlast. Gemaal de Aanvoerder hoeft hiervoor niet aan. Doel van deze inspanning is om de dreigende verzilting in West-Nederland tegen te gaan. Andere maatregelen die uit dit gecoördineerde overleg kunnen volgen zijn bijvoorbeeld afspraken om zuiniger met water om te gaan, het aanzetten van de volledige KWA, of het inzetten van de verdringingsreeks.

Vraag 5 Wat is de actuele stand van zaken over de verzilting van de grond in het HDSR gebied?

Antwoord:

Bij HDSR treedt geen verzilting van de bodem of het grondwater op. Ook heeft HDSR geen zoute kwel. De verwachting (o.b.v. een modelstudie) is ook niet dat dit gaat optreden in de toekomst. De enige zoute invloed die in het verleden heeft opgetreden is op de Grecht als gevolg van het open en dicht gaan van de sluis Woerdense Verlaat, waardoor zout boezemwater van AGV ons beheergebied binnenstroomt. Momenteel treft AGV al maatregelen om haar boezemwater zoet te houden, waardoor de zoute invloeden op de Grecht worden tegengegaan.

Vraag 6 Deelt u deze informatie met het Algemeen Bestuur en met andere overheden in het HDSR beheergebied? Zo ja, met wie en hoe? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Niet van toepassing aangezien deze knelpunten (verzilting) niet voorkomen bij HDSR.

Vraag 7 Hoe en wanneer bespreekt u hoe om te gaan met de verzilting met andere waterschappen en overheden?

Antwoord:

HDSR zet zich wel in om verzilting bij andere waterschappen te bestrijden. Dit gaat volgens het KWA-waterakkoord. De communicatie hierover verloopt via het SWM netwerk of tijdens het RDO.

Vraag 8 Wat is het beleid van de overheden: tegengaan of omgaan met verzilting?

Antwoord:

In de zoetwaterregio West-Nederland wordt op beide ingezet. Van oudsher wordt voornamelijk ingezet op tegengaan en doorspoeling van verzilting. Momenteel worden pilots uitgevoerd met zoutminnende gewassen en het opwerken van brakke kwel tot bruikbaar zoetwater. Aangezien bij HDSR de verzilting zich niet voordoet worden deze pilots niet bij HDSR uitgevoerd.

Vraag 9 Welke maatregelen worden door wie wanneer genomen?

Antwoord:

In heel Nederland worden maatregelen getroffen om beter om te kunnen gaan met watertekorten. Via het Deltaprogramma Zoetwater wordt een maatregelenpakket uitgevoerd en is een tweede maatregelenpakket in voorbereiding (besluit maatregelenpakket in september 2021). Met name waterbeheerders en watergebruikers in West-Nederland nemen maatregelen om de effecten van verzilting tegen te gaan.

Een andere aanbeveling het eindrapport van de Beleidstafel Droogte van december 2019 was:
“Duidelijke, consistente en goed afgestemde communicatie over droogte is essentieel voor het bieden van handelingsperspectieven voor watergebruikers. Het vergroot het waterbewustzijn en het draagvlak voor maatregelen...”

Hierover stelt Water Natuurlijk de volgende vragen

Vraag 10 Hoe wordt de communicatie over de droogte met de provincie en gemeenten in het HDSR beheergebied afgestemd?

Antwoord:

In het RDO (West-Midden) zijn de provincies (Utrecht, Zuid- en Noord-Holland) zelf vertegenwoordigd. Communicatie met de gemeenten verloopt tijdens periodes van watertekort via de gebiedsmanagers en met name tijdens incidenten, zoals lokaal slechte waterkwaliteit, vissterfte en problemen met zwemwater. Buiten de watertekort periodes om is er contact met gemeenten via het netwerk Water & Klimaat, waar de risicodialogen voor Ruimtelijke Adaptatie worden gevoerd. Tijdens deze risicodialogen wordt gekeken wat structureel nodig is aan maatregelen om wateroverlast, watertekort en hittestress te voorkomen en hoe de stedelijke waterkwaliteit verbeterd kan worden.

Vraag 11 Welke maatregelen werden met de provincie en gemeenten naar aanleiding van de Beleidsrapportage Droogte genomen om enerzijds het waterbewustzijn te stimuleren en anderzijds het watertekort tegen te gaan?

Antwoord:

Het waterbewustzijn bij en verantwoord gebruiken van (drink)water door bewoners wordt binnen HDSR onder meer opgepakt binnen het programma Klimaatadaptatie. Het programma geeft hieraan een structurele uitwerking samen met de gemeenten en provincie Utrecht. Dit vindt plaats binnen de recentelijke gestarte samenwerkingsverbanden Water en Klimaat en de Blauwe Agenda (Heuvelrug). Daarnaast stimuleert HDSR via de Blauwe bewoners regeling en de Impulsregeling klimaatadaptatieve maatregelen op lokaal niveau. Droogte is daarbij een integraal onderdeel van klimaatadaptatie.

In een artikel in het NRC van 16 mei 2020 staat een voorbeeld van het oppompen van zout water voordat het opkwelt zodat er drinkwater van gemaakt kan worden. Een fabriek in Dinteloord stuurt gezuiverd restwater naar een waterberging waarvan tuinders gebruik kunnen maken. Deze informatie leidt bij Water Natuurlijk tot de volgende vragen:

Vraag 12 Is het mogelijk om in ons gebied of aangrenzend gebied zout water op te pompen voordat het opkwelt waarvan zoet drinkwater gemaakt kan worden?

Antwoord:

Niet van toepassing omdat in het gebied van HDSR geen zout water opkwelt.

Vraag 13 In hoeverre bespreekt u met andere overheden en gebruikers maatregelen voor agrariërs en tuinders om gezuiverd restwater als zoetwater te bergen?

Antwoord:

Hergebruik van gezuiverd restwater (effluent) wordt nog maar relatief recent gezien als een serieuze bron van zoet water. In Nederland wordt momenteel een aantal pilots (via het Deltaprogramma Zoetwater) voorgesteld om onderzoek te doen of innovatieve ontwikkelingen toe te passen om effluent te hergebruiken.

Het effluent van HDSR wordt voor een deel geloosd op het eigen oppervlakte water, in feite al als een interne bron van zoetwater is. Een ander deel van het effluent wordt geloosd op het buitenwater (Neder-Rijn, Lek en Amsterdam Rijn Kanaal (ARK)).

Momenteel loopt bij HDSR een verkenning naar het nuttig inzetten van het effluent van de rwzi Rhenen. Mogelijk dat het leveren van proceswater aan bedrijven op het bedrijventerrein Remmerden of in de nabijheid van de rwzi een optie is of dat het effluent geïnfilterd kan worden in het nabijgelegen gebied. Beide opties worden onderzocht om te kijken of we hiermee de verdroging van de Utrechtse Heuvelrug tegen kunnen gaan. Afhankelijk van het resultaat wordt contact gezocht met de provincie Utrecht, natuurorganisaties, waterschap Vallei & Veluwe en Vitens.

Daarnaast wordt een verkenning gestart om te onderzoeken of ook het effluent van de andere RWZI's bij HDSR nuttig(er) in te zetten is.